

รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

จัดทำโดย

ศูนย์บริการวิชาการ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. วิสาชา กุ์จินดา

WISDOM for Sustainable Development

รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

เสนอ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จัดทำโดย

ศาสตราจารย์ ดร. วิสาชา	ภูจินดา	หัวหน้าโครงการ
นางสาววราพร	งามขำ	ผู้ช่วยวิจัย
นางสาวณัฐธิดา	พัฒนเจริญ	ผู้ช่วยวิจัย
นางสาวภัทริดา	สามัคคี	ผู้ช่วยวิจัย

ศูนย์บริการวิชาการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มิถุนายน พ.ศ. 2566

รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

แผนงานวิจัย

(ภาษาไทย) โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง
(ภาษาอังกฤษ) Monitoring the Effectiveness of Single Use Plastics Projects

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.วิสาखा ภูจินดา
หน่วยงานสังกัด คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
โทรศัพท์ 02 727 3106, 086 571 4568 โทรสาร 02 374 4280
E-mail wisakha.p@nida.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และการนำพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งกลับเข้าสู่ระบบการรีไซเคิล/อัพไซเคิล ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เพื่อวิเคราะห์ และสรุปบทเรียนจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ผ่านมา เพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งประเภทอื่นๆ ในระยะต่อไป ตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ การสอบถาม และการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน โดยใช้การวิเคราะห์ดุลยภาพที่ยั่งยืน (Sustainability Balanced Scorecard: SBSC) ประกอบด้วย มิติประสิทธิผล มิติผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติบริหารจัดการ มิติการเรียนรู้และพัฒนา มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม โดยครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ (1) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2) กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือ (3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติก (4) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติกหรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) (5) ภาคเอกชน และภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (6) ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ และ (7) ประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ โดยนำผลการศึกษาที่ได้มาประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และเสนอแนวทางการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งที่นำไปสู่การขับเคลื่อนตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570)

ผลการศึกษา พบว่า จากการวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับแผนระดับนานาชาติและแผนระดับชาติ โดยเน้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุม และการบริโภคที่ยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว ให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในการเสริมสร้างระบบบริหารจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิภาพ ลดขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด ควบคู่กับการส่งเสริมให้ขยะได้รับการหมุนเวียนกลับไปใช้ประโยชน์ในสัดส่วนที่สูงขึ้น มีการจัดการขยะพลาสติกซึ่งจะถูกนำเข้าสู่ระบบรีไซเคิลให้มากที่สุด และนำไปฝังกลบขยะให้น้อยที่สุด ซึ่งผลการติดตามประเมินโครงการ/กิจกรรมจากการสอบถามประชาชน พบว่า ในการรับรู้ และการมีส่วนร่วมกับโครงการทั้งหมด 10 โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมรณรงค์สร้างวินัย ลดใช้ถุงพลาสติก (2) กิจกรรมรณรงค์ ทำความดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก ภายใต้โครงการทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม (3) กิจกรรม “Everyday Say No to Plastic Bags” (4) โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน) (5) โครงการร้านกาแฟที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Coffee Shop) (6) โครงการตลาดสดต้นแบบด้านการจัดการขยะพลาสติกที่ต้นทาง (7) กิจกรรมรับบริจาคถุงผ้าใส่ยากลับบ้าน (8) โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) (9) โครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) และ (10) โครงการถุงนมกู้โลก พบว่า มีการรับรู้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) มากที่สุด เนื่องจากการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร และสามารถเข้าถึงได้ง่ายจากระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยประชาชนมีพฤติกรรมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง นำขยะพลาสติกไปรีไซเคิล หรืออัพไซเคิลเพื่อช่วยเหลือสังคม ซึ่งประชาชนมีความยินดีที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการลดใช้พลาสติกที่ทำให้สามารถรักษาสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาขยะของประเทศได้ และผลการสอบถามหน่วยงานภายนอกภาคีเครือข่าย พบว่า การรับรู้ และการมี

ส่วนร่วมกับโครงการทั้งหมด 10 โครงการ/กิจกรรม มีการรับรู้กิจกรรมรวมพลังสร้างวินัย ลดใช้ถุงพลาสติก มากที่สุด เนื่องจากสามารถปฏิบัติได้ทั้งภายในหน่วยงาน และภายนอกหน่วยงาน เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ประชาชน ในการลดใช้ถุงพลาสติกที่เป็นบรรจุภัณฑ์ย่อยสลายยาก และเป็นการกระตุ้นประชาชนให้ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

ในการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง โดยใช้เครื่องมือการประเมินประสิทธิผลตามแนวคิดดุลยภาพที่ยั่งยืน (Sustainability Balanced Scorecard: SBSC) พบว่า มิติประสิทธิผล มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของประชาชน โดยมีการตัดสินใจ และเลือกก่อนซื้อ การคัดแยกขยะ การนำขยะเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ในมิติการบริหารจัดการ พบว่า ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการหลีกเลี่ยงการบริโภคพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง การเลิกใช้ถุงพลาสติกหูหิ้ว การเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทดแทนการใช้พลาสติก และการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค มิติการเรียนรู้ และพัฒนา พบว่า มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของโครงการฯ ในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น โรงเรียน และชุมชน เป็นต้น ในส่วนของนวัตกรรม ทางเอสซีจี เคมิคอลส์ ได้จัดทำเทคโนโลยีแอปพลิเคชันคัมค่าในการติดตาม และบันทึกรวบรวมปริมาณขยะ และสมาคมพลาสติกชีวภาพไทยยังพัฒนานวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก หรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) ที่สามารถย่อยสลายได้ มีการนำวัตถุดิบทางการเกษตร หรือจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งจะก่อให้เกิดการจัดการขยะได้อย่างยั่งยืน มิติสังคม พบว่า เกิดการจ้างงาน และการสร้างอาชีพในชุมชน จากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน หรือวิสาหกิจชุมชน ที่เป็นพื้นที่ให้ความรู้ และต่อยอดไปสู่การสร้างอาชีพอื่น ๆ ได้ มิติสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ที่จะช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกที่ไปสู่การฝังกลบ และช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกที่ตกค้างในสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ และใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด และมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า การสร้างความตระหนักในการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งให้กับประชาชนนั้น อาจจะต้องใช้ร่วมกับมาตรการ หรือการออกกฎหมายที่ชัดเจน และเข้มงวด เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่สามารถลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งได้จริง รวมถึงภาคเอกชนที่เป็นผู้ผลิตพลาสติก และผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ทดแทนการใช้พลาสติกก็ต้องให้ความร่วมมือด้วย ทั้งนี้ ภาครัฐต้องสนับสนุน และหาแนวทาง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา หรือทางออกที่ต้องเหมาะสมกับทุกฝ่ายด้วย ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีการดำเนินโครงการ ขาดความต่อเนื่อง และการขยายเครือข่ายยังเป็นไปได้ยาก เนื่องจากยังขาดความชัดเจนของนโยบายที่ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด โดยกิจกรรมของโครงการฯ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับภาคีเครือข่าย และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อกระตุ้นประชาชนให้มีความสนใจในการเข้าร่วมการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งมากขึ้น รวมถึงการให้ความรู้ที่ถูกต้อง และชัดเจนต่อการจัดการขยะพลาสติก เพื่อให้เกิดการรับรู้ และสร้างความตระหนัก จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเอง

รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

1. ที่มา และความสำคัญ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ ได้จัดทำ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 ซึ่งเป็นนโยบายการบริหารจัดการขยะพลาสติกในภาพรวมของประเทศ สำหรับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกของประเทศไทย โดย Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 มี 2 เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่ 1 การลด และเลิกใช้พลาสติกเป้าหมาย ด้วยการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายในปี 2562 จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ พลาสติกผสมสารออกโซ (Oxo) พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม (Cap Seal) และไมโครบีดจากพลาสติก (Plastic Microbead) ภายในปี 2565 จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ถุงพลาสติกหูหิ้ว ความหนาแน่นน้อยกว่า 36 ไมครอน กล่องโฟมบรรจุอาหาร แก้วพลาสติก ความหนาแน่นน้อยกว่า 100 ไมครอน และหลอดพลาสติก และเป้าหมายที่ 2 การนำขยะพลาสติก เป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์เข้าสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ร้อยละ 100 ภายในปี 2570 (กรมควบคุมมลพิษ, 2561)

ตามที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ และกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนในการลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single - Use Plastics) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2562 เรื่อง กลไกการขับเคลื่อนการงดให้บริการถุงพลาสติก โดยเห็นชอบกลไกการขับเคลื่อนการงดให้ถุงพลาสติก ในห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป เพื่อเป็นนโยบายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชนในการดำเนินงานเพื่อลดและเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single - Use Plastics) ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 ซึ่งกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง รวมถึงโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ให้นำพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งกลับมาใช้ซ้ำให้คุ้มค่า และกลับเข้าสู่ระบบการผลิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานตาม Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 ในระยะต่อไป (เป้าหมาย คือ การนำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์เข้าสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน 100% ภายในปี พ.ศ. 2570)

คณะที่ปรึกษา จึงเล็งเห็นความสำคัญในการติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านการรณรงค์ และส่งเสริมการลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และการนำพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งกลับเข้าสู่ระบบการรีไซเคิล/อัพไซเคิล ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยประเมินตามกรอบการวิเคราะห์ดุลยภาพที่ยั่งยืน (Sustainability Balanced Scorecard: SBSC) ซึ่งเป็นการบูรณาการการประเมินมิติประสิทธิภาพ มิติผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติการบริหารจัดการ มิติการเรียนรู้และพัฒนา มิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Sustainability) โดยรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน ตลอดจนการรวบรวมปัจจัยความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทาง และขับเคลื่อนการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

อย่างบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนได้ในระยะต่อไปตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570)

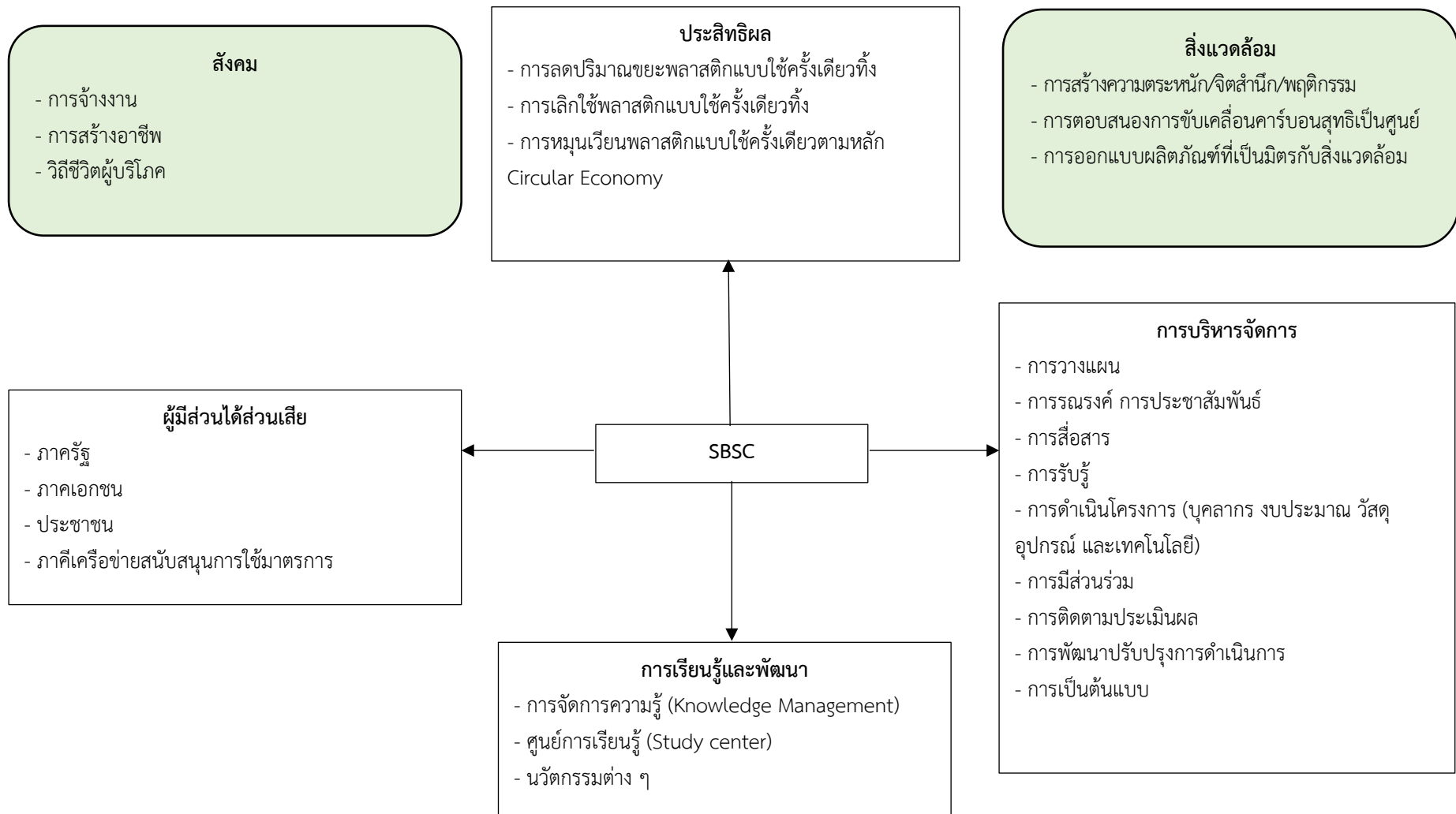
2. วัตถุประสงค์

1) เพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และการนำพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวกลับเข้าสู่ระบบการรีไซเคิล/อัพไซเคิล ตามแนวคิด Circular Economy เพื่อรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ปัจจัยความสำเร็จ ผลกระทบจากกิจกรรม ตลอดจนข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคที่พบ

2) เพื่อวิเคราะห์ และสรุปบทเรียนจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ผ่านมา เพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวประเภทอื่น ๆ ในระยะต่อไป ตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570)

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ระยะเวลาการศึกษา 6 เดือน (วันที่ 26 ธันวาคม 2565 - วันที่ 24 มิถุนายน 2566) โดยการรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ การสอบถาม ซึ่งคณะที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิเข้าสู่กระบวนการประเมินผลการดำเนินงานแบบการวิเคราะห์ดุลยภาพที่ยั่งยืน (Sustainability Balanced Scorecard: SBSC) และวิเคราะห์ความสอดคล้องกับผลการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อถอดบทเรียน และประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งที่ผ่านมา ซึ่งประกอบด้วย มิติประสิทธิผล มิติผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มิติบริหารจัดการ มิติการเรียนรู้และพัฒนา มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม สู่แนวทางขับเคลื่อนแผนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวประเภทอื่น ๆ ในระยะต่อไป ตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ระเบียบวิธีวิจัย

1) ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผน นโยบาย มาตรการ ข้อเสนอการประเด็นปฏิรูป และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม บัณฑิต หรือแรงจูงใจที่ภาคธุรกิจหรือหน่วยงานในการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และนโยบาย หรือมาตรการที่มีส่วนช่วยผลักดันให้การลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

2) กำหนดวิธีการศึกษา และกรอบการประเมินผลการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

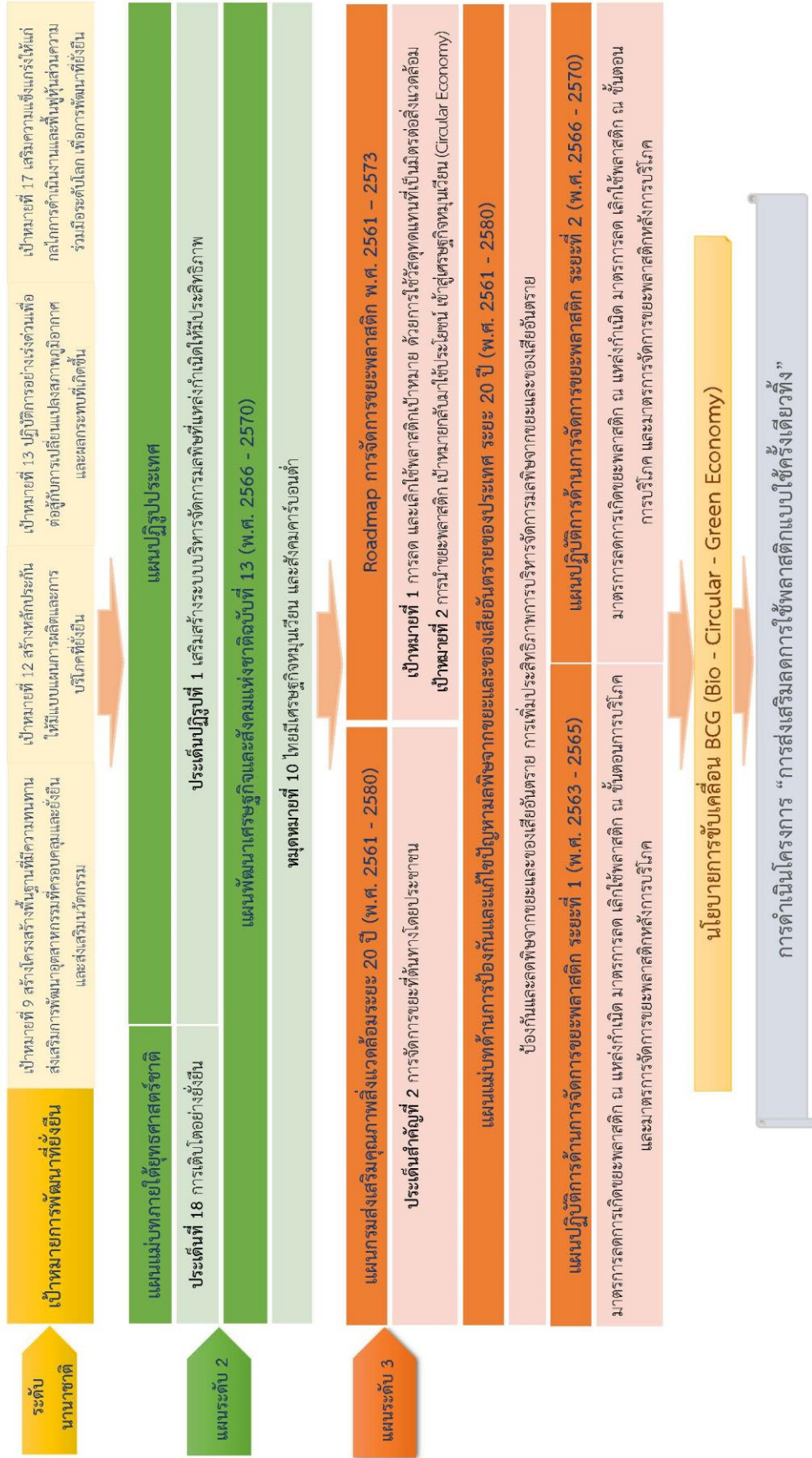
3) จัดประชุมนำเสนอรูปแบบการศึกษา เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดประชุมชี้แจงและให้ข้อคิดเห็นโครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ภาคีเครือข่ายที่ดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

4) การติดตาม และประเมินผล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ผ่านการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Dept Interview) และการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปลผลข้อมูลตามกรอบการประเมินผลการดำเนินโครงการ

5) จัดประชุมเพื่อนำเสนอ “ร่าง” สรุปผลการศึกษา และรับฟังความคิดเห็นผลการศึกษา จากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ภาคีเครือข่ายที่ดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งประเภทอื่น ๆ ในระยะต่อไป ตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570)

5. สรุปผลการวิจัย

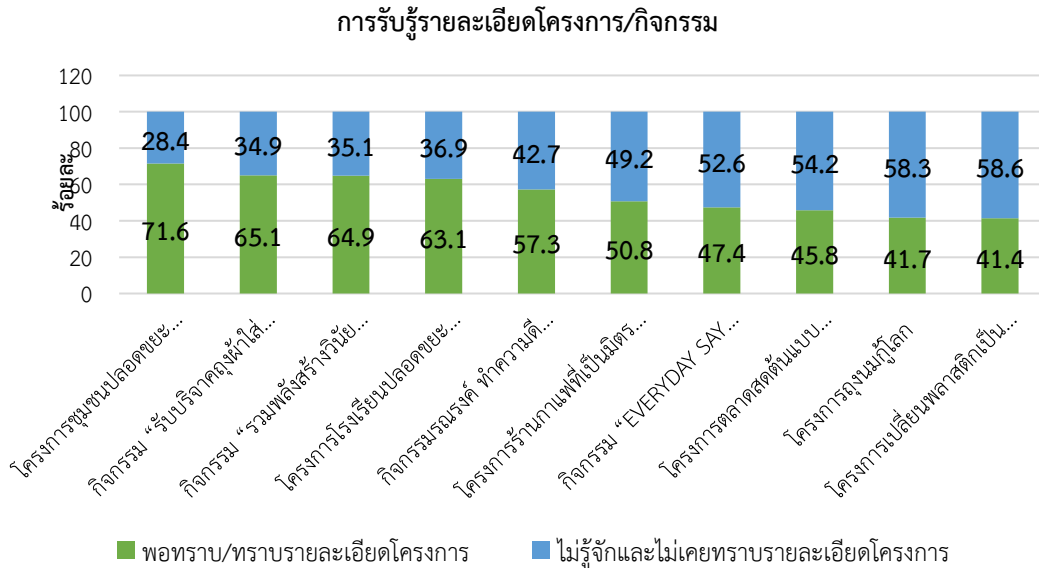
1) การวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า จากแผนระดับนานาชาติ คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ในส่วนของแผนระดับชาติเชื่อมโยงกับแผนในแผนระดับที่ 2 คือ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) และแผนระดับที่ 3 แผนแม่บทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากขยะและของเสียอันตรายของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) Roadmap การจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561 - 2573) นำไปสู่แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565) และต่อเนื่องมาสู่แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ทั้งนี้ยังมีนโยบายเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy Model) ซึ่งนโยบายส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการผลิต และการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การพัฒนานวัตกรรมการผลิตที่มุ่งเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่ (Recycle, Upcycle) รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco Design) และส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนโดยเลือกใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ซ้ำ และเรียกคืนกลับไปรีไซเคิล มีระบบการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิดเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมาย Zero Waste ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ และนโยบายของไทยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์โครงการ

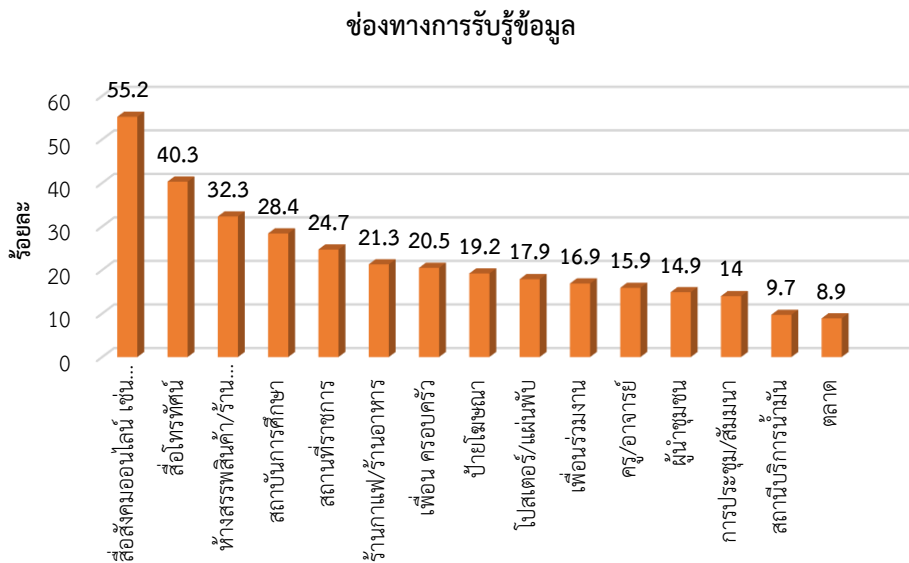
2) ผลการติดตามประเมินโครงการ/กิจกรรมภายใต้โครงการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ได้แก่ (1) กิจกรรม “รวมพลังสร้างวินัย ลดใช้ถุงพลาสติก” ในการลดใช้ถุงพลาสติกที่เป็นบรรจุภัณฑ์ย่อยสลายยาก และส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2) กิจกรรมรณรงค์ทำความดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก ภายใต้โครงการทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม ในการร่วมกันทำข้อตกลงความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์มาร์เก็ต กิจกรรมรณรงค์ทำความดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก จากการสนับสนุนให้เกิดการงดให้บริการถุงพลาสติกหูหิ้วทุกวันที 4 ของเดือน (3) กิจกรรม “Everyday Say No to Plastic Bags” เพื่อขับเคลื่อนการลด ละ เลิกใช้พลาสติก ร่วมกันงดให้บริการถุงพลาสติกหูหิ้ว ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป โดยมีภาคีเครือข่ายธุรกิจภาคเอกชน ประกอบไปด้วย ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อทั่วประเทศ (4) โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน) โดยการนำขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single - Use Plastics) ที่จะนำไปสู่การฝังกลบ และหลุดลอดสู่สิ่งแวดล้อม มีปริมาณลดลง รวมถึงสามารถนำขยะกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเพิ่มมากขึ้น (5) โครงการร้านกาแฟที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Coffee Shop) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การบริการ และการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ลดปริมาณขยะ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด (6) โครงการตลาดสดต้นแบบด้านการจัดการขยะพลาสติกที่ต้นทาง จากการลงพื้นที่ตลาดสดเพื่อให้ความรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก (7) กิจกรรมรับบริจาคถุงผ้าใส่ยากลับบ้าน ซึ่งปัจจุบันโรงพยาบาลรัฐได้งดให้บริการถุงพลาสติก เพื่อใส่ยาให้ผู้ป่วย และได้ขอความร่วมมือผู้ป่วยให้นำถุงผ้ามาใส่ยาของตนเองกลับบ้านเป็นการลดการใช้ถุงพลาสติกหูหิ้ว (8) โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร โดยนำแนวคิด “Zero Waste” หรือ “การจัดการขยะเหลือศูนย์” ตามหลัก 3Rs คือ Reduce หรือการลดปริมาณขยะ Reuse หรือการใช้ซ้ำ และ Recycle หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ (9) โครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) สนับสนุนจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการจัดการ และการใช้ประโยชน์ขยะรีไซเคิล มอบทุนสนับสนุนการดำเนินงาน ชุติพนธ์การวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ สื่อประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการขยะ เพื่อผลักดันให้โรงเรียนวัดสวนแตงเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการจัดการ และการใช้ประโยชน์ขยะรีไซเคิล และ (10) โครงการถุงนมกู้โลก ส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมให้เด็กรุ่นใหม่ ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า สร้างพฤติกรรมแยกขยะที่ต้นทาง โดยการนำถุงนมโรงเรียนมาเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติก สามารถส่งเสริมให้เยาวชนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างพฤติกรรมแยกขยะที่ต้นทาง หมุนเวียนถุงนมพลาสติกกลับเป็นวัตถุดิบ และแปรรูปให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

จากการสำรวจการรับรู้ของประชาชนทั่วไป จากการเก็บแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 616 ราย โดยมีการรับรู้โครงการ ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) มากที่สุด จำนวน 441 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.6 รองลงมากิจกรรมรับบริจาคถุงผ้าใส่ยากลับบ้าน จำนวน 401 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.1 และกิจกรรมรวมพลังสร้างวินัย ลดใช้ถุงพลาสติก จำนวน 400 ราย คิดเป็นร้อยละ 64.9 ตามลำดับ (ดังภาพที่ 3)

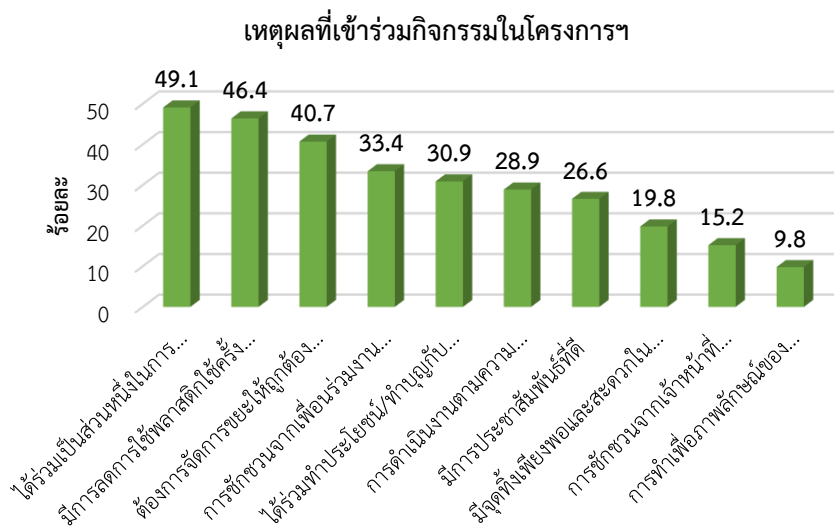
ภาพที่ 3 การรับรู้รายละเอียดโครงการ/กิจกรรม

โดยกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้รายละเอียดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ มากที่สุด จำนวน 340 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.2 รองลงมารับรู้ข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ จำนวน 248 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.3 รวมถึงห้างสรรพสินค้า/ร้านสะดวกซื้อ จำนวน 199 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.3 และน้อยที่สุดรับรู้ผ่านตลาด จำนวน 55 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.9 (ดังภาพที่ 4)

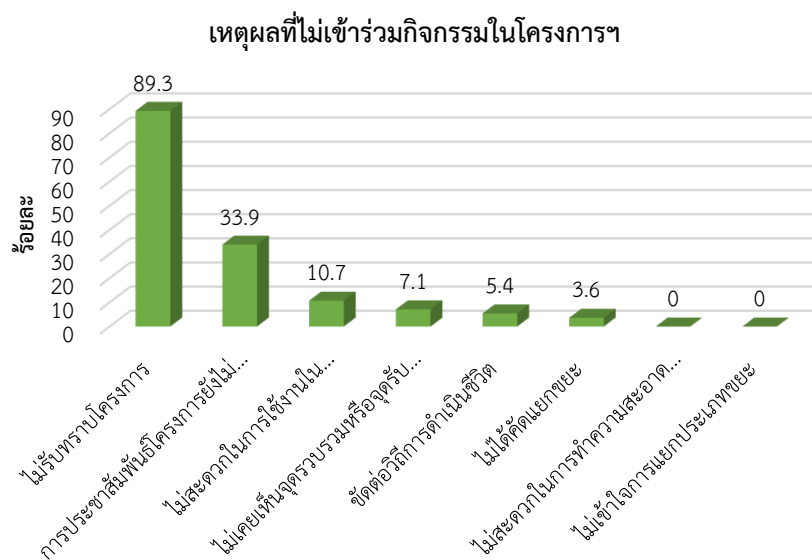
ภาพที่ 4 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล

ประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการมีความยินดีที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 275 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงมา มีพฤติกรรมการลดการใช้พลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้งอยู่แล้ว จำนวน 260 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.4 (ดังภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ

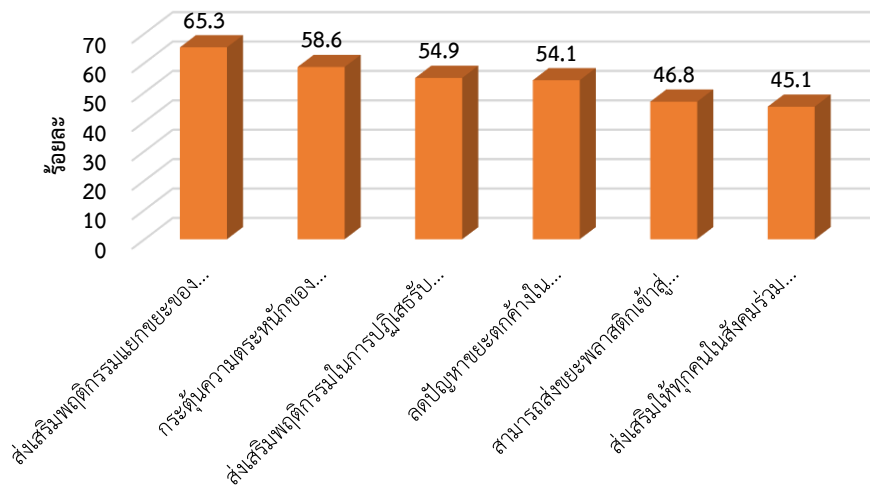
ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างไม่รู้จัก และไม่เคยทราบรายละเอียดโครงการใด ๆ เลย ทั้งหมด จำนวน 56 ราย พบว่า ไม่รับทราบรายละเอียดโครงการ จำนวน 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 89.3 และการประชาสัมพันธ์ที่เข้าไม่ถึง จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.9 และน้อยที่สุด คือ ไม่ได้คัดแยกขยะ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.6 จึงทำให้ ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (ดังภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 เหตุผลที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ในโครงการ

โดยผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม พบว่า การดำเนินงานช่วยส่งเสริมพฤติกรรมแยกขยะของประชาชนมากที่สุด จำนวน 402 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.3 รองลงมาคือความคิดเห็นว่า การดำเนินโครงการ/กิจกรรมช่วยกระตุ้นความตระหนักของประชาชนต่อการจัดการขยะ จำนวน 361 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.6 และน้อยที่สุดมีความคิดเห็นว่าการดำเนินโครงการ/กิจกรรมช่วยส่งเสริมให้ทุกคนในสังคมร่วมรับผิดชอบ และเป็นส่วนหนึ่งในการคืนประโยชน์สู่สังคม จำนวน 278 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.1 (ดังภาพที่ 7)

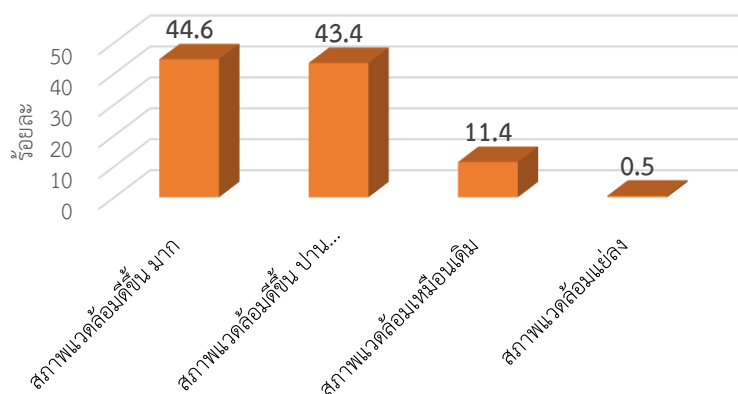
ผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 7 ผลกระทบจากการดำเนินโครงการต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

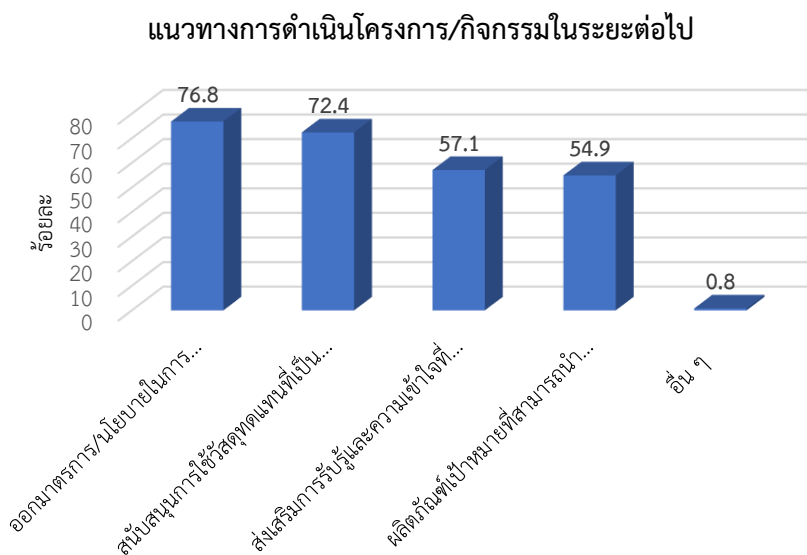
ภายหลังการดำเนินโครงการ “การส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง” พบว่า สภาพแวดล้อมโดยรวมของบ้าน/ชุมชน/องค์กรของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมดีขึ้นมาก จำนวน 250 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมาคือเห็นว่าสภาพแวดล้อมดีขึ้นปานกลาง จำนวน 243 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.4 สภาพแวดล้อมเหมือนเดิม จำนวน 64 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.4 และสภาพแวดล้อมแย่ลง จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.5 (ดังภาพที่ 8)

สภาพแวดล้อมโดยรวมของบ้าน/ชุมชน/องค์กรภายหลังการดำเนินโครงการ

ภาพที่ 8 สภาพแวดล้อมโดยรวมภายหลังการดำเนินโครงการ

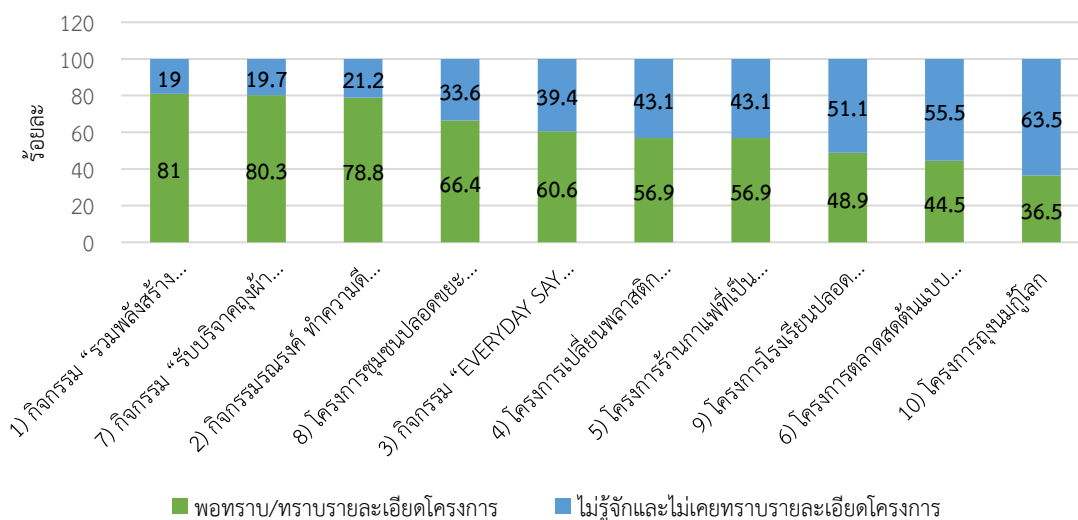
โดยมีแนวทางการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการรณรงค์และส่งเสริมการตลาด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ในระยะต่อไป พบว่า ครอบงำมาตรการ/นโยบายในการกำหนดมาตรฐาน ขนาด และความหนาของถุงพลาสติกมากที่สุด จำนวน 473 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.8 รองลงมาเห็นว่าควรสนับสนุนการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทนการใช้งานถุงพลาสติก จำนวน 446 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.4 และน้อยที่สุดควรรหาผลิตภัณฑ์เป้าหมายที่สามารถนำพลาสติกสลายตัวได้ทางชีวภาพมาใช้ทดแทน ได้แก่ ถ้วยน้ำดื่ม, โฟมบรรจุอาหาร, หลอดพลาสติก, พลาสติกหุ้มอาหาร, ถุงมือตัดอาหาร, ถุงขยะเศษอาหาร, ถุงพลาสติกสำหรับเพาะชำ, พลาสติกคลุมหน้าดิน จำนวน 338 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.9 รวมถึงส่งเสริมการรับรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (ดังภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 แนวทางการดำเนินโครงการ/กิจกรรมในระยะต่อไป

3) ผลการศึกษาแบบสอบถามหน่วยงานภายนอกภาคีเครือข่าย จากการเก็บแบบสอบถามหน่วยงานภายนอกภาคีเครือข่าย 114 แห่ง จำนวน 137 ราย เกี่ยวกับการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งทั้งหมด 10 โครงการ/กิจกรรม พบว่า มีการรับรู้กิจกรรมรวมพลังสร้างวินัย ลดใช้ถุงพลาสติกมากที่สุด จำนวน 111 ราย คิดเป็นร้อยละ 81 รองลงมาเป็นกิจกรรมรับบริจาคถุงผ้าใส่ยากลับบ้าน จำนวน 110 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.3 และกิจกรรมรณรงค์ ทำความดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก ภายใต้โครงการทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.8 ตามลำดับ (ดังภาพที่ 10)

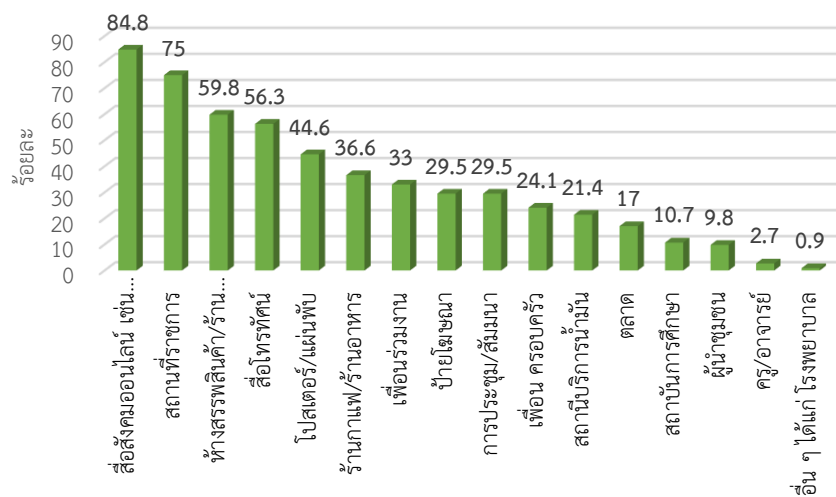
การรับรู้รายละเอียดโครงการ/กิจกรรม

ภาพที่ 10 การรับรู้และการมีส่วนร่วมกับโครงการฯ

โดยช่องทางการรับรู้ข้อมูลโครงการ/กิจกรรมการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ส่วนใหญ่รับทราบข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ จำนวน 95 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.8 รองลงมารับรู้ข้อมูลจากสถานที่ราชการ จำนวน 84 ราย คิดเป็นร้อยละ 75 รวมถึงห้างสรรพสินค้า/ร้านสะดวกซื้อ จำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.8 และน้อยที่สุดรับรู้ผ่านช่องทางอื่น ๆ ได้แก่ โรงพยาบาล จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.9 (ดังภาพที่ 11)

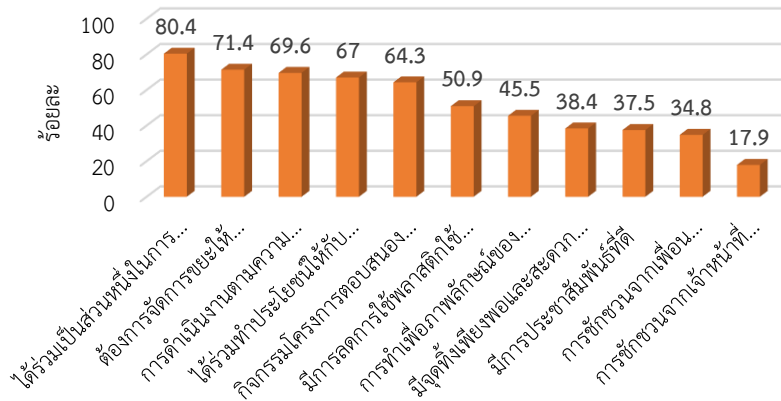
ช่องทางการรับรู้ข้อมูล

ภาพที่ 11 ช่องทางการรับรู้ข้อมูล

นอกจากนี้ หน่วยงานภายนอกภาคีเครือข่ายส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการมีความยินดีที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 90 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.4 รองลงมาต้องการจัดการขยะให้ถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุด จำนวน 80 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.4 และน้อยที่สุด คือ การดำเนินงานตามความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร จำนวน 78 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.6 (ดังภาพที่ 12)

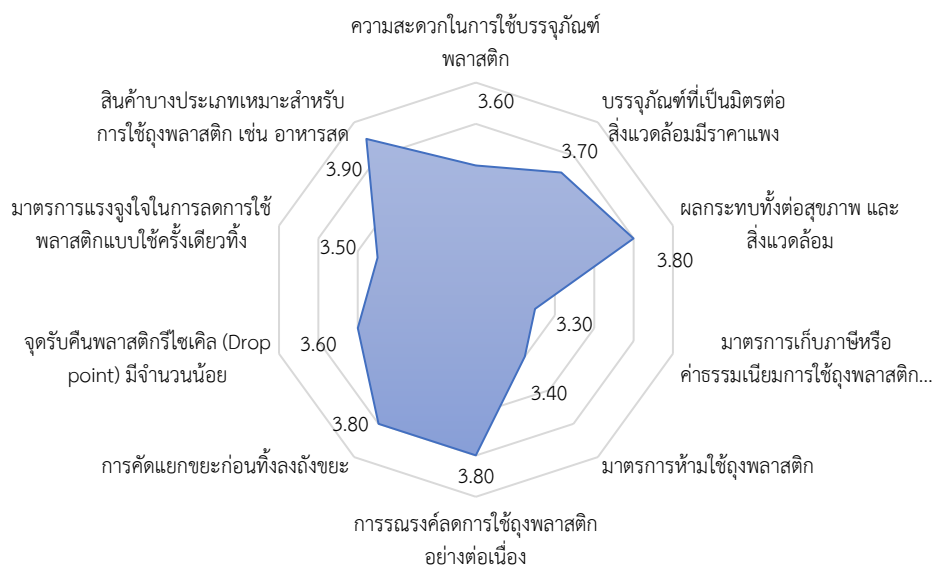
เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ

ภาพที่ 12 เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ

ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ซึ่งค่าเฉลี่ยของปัจจัยอยู่ในระดับมาก จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยที่สูงที่สุด พบว่า สินค้าบางประเภทเหมาะสำหรับการใช้ถุงพลาสติก เช่น อาหารสด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.9 รองลงมา คือ ผลกระทบทั้งต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม การรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติกอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะ เท่ากัน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.8 และน้อยที่สุด คือ มาตรการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมการใช้ถุงพลาสติกหิ้ว โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.3 (ดังภาพที่ 13)

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

ภาพที่ 13 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

4) ผลการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง พบว่า ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้ (1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Key Stakeholders) ได้แก่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินการติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง รณรงค์ และจัดกิจกรรมเชิงรุกเพื่อส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขั้นพื้นฐาน (Primary Stakeholders) ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติก ที่มีบทบาทในการปรับเปลี่ยนการผลิตพลาสติก หรือลดการผลิตพลาสติก ซึ่งควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะพลาสติก และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก หรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถแก้ปัญหาขยะพลาสติกได้ตั้งแต่ต้นทาง ที่ช่วยลดปริมาณขยะพลาสติก ซึ่งการเปลี่ยนจากการใช้พลาสติกทั่วไปใช้แล้วทิ้ง มาเป็นพลาสติกชีวภาพย่อยสลายได้ และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ก็มีบทบาทในการทำให้โครงการฯ ประสบผลสำเร็จ จากการประเมินผลการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งของภาคประชาชน ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ลดการใช้ถุงพลาสติก ปฏิเสธการรับถุงพลาสติก เป็นต้น และ (3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขั้นรอง (Secondary Stakeholders) ได้แก่ ภาคเอกชน และภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแต่ไม่ได้เป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือ มีบทบาทในการขับเคลื่อนการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นหน่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ และเป็นผู้ดำเนินงานจัดการขยะพลาสติก และประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เป็นกลุ่มคนที่ไม่รู้จักรักหรือไม่สนใจกิจกรรมของโครงการฯ อาจเนื่องมาจากไม่มีการรับรู้ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่ทั้งนี้ หากสามารถดึงกลุ่มคนที่ไม่เข้าร่วมให้สามารถลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งได้ (ดังภาพที่ 14)

		ความสนใจ	
		ต่ำ	สูง
อิทธิพล	ต่ำ	(ไม่สนใจ และไม่มีอำนาจ) - ประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ	(สนใจ แต่ไม่มีอำนาจ) - ภาคเอกชน และภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
	สูง	(ไม่สนใจ แต่มีอำนาจ) - ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติก - ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก หรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics)	(สนใจ และมีอำนาจ) - กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม - กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือ - ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาพที่ 14 ระดับอิทธิพลและความสนใจที่มีต่อโครงการฯ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5) ผลการประเมินการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการรณรงค์ และส่งเสริมการลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง พบว่า การติดตามประเมินผลการส่งเสริมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง โดยใช้เครื่องมือการประเมินประสิทธิผลตามแนวคิดดุลยภาพที่ยั่งยืน (Sustainability Balanced Scorecard: SBSC) (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การประเมินประสิทธิผลตามแนวคิดดุลยภาพที่ยั่งยืน

ประเด็น	ผลการศึกษา
มิติประสิทธิผล	<ul style="list-style-type: none"> - มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน โดยมีการตัดสินใจและเลือกก่อนซื้อ การคัดแยกขยะ การนำขยะเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ทำให้ปริมาณขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งลดลง - ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการหลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง - มีการเลิกใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วในห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต การลดใช้ถุงพลาสติกในตลาดสดเทศบาล - มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทดแทนการใช้พลาสติก และการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค โดยนำกลับไปรีไซเคิล หรือเพิ่มมูลค่ากลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ (Upcycling)
มิติการบริหารจัดการ	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการรณรงค์ และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรม การลดและเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ผ่านช่องทางสื่อสารออนไลน์ต่าง ๆ - มีการประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค และให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น
มิติการเรียนรู้ และพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของโครงการฯ ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ โครงการชุมชนปลอดขยะ โครงการโรงเรียนปลอดขยะ และโครงการถุงนมกู้โลก - ประชาชนสามารถที่จะเข้ามาเรียนรู้การดำเนินกิจกรรมได้จากชุมชนและโรงเรียน - มีเทคโนโลยีแอปพลิเคชันในการติดตาม และบันทึกรวบรวมปริมาณขยะ - สมาคมพลาสติกชีวภาพไทยมีการนำวัตถุดิบทางการเกษตร หรือจากธรรมชาติมาใช้ทดแทนพลาสติกให้เกิดประโยชน์ คือ นวัตกรรมบรรจุภัณฑ์หรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) ที่สามารถย่อยสลายได้
มิติสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการจ้างงาน และการสร้างอาชีพในชุมชน จากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน หรือวิสาหกิจชุมชน - พัฒนาอาชีพการจัดการขยะอย่างครบวงจร หรืออาชีพเสริมในการรับซื้อและขายของเก่า
มิติสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ที่จะช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกที่ไปสู่การฝังกลบ และช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกที่ตกค้างในสิ่งแวดล้อม - มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่จะช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ และใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ได้เท่ากับ 89,146,291.55 (kgCO₂eq)

6) ปัจจัยความสำเร็จ ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

จากการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ลด และเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง สามารถวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ/กิจกรรม (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรคของโครงการ/กิจกรรม

ปัจจัยความสำเร็จ	ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรค
<p>1. กิจกรรม “รวมพลังสร้างวินัยลดใช้ถุงพลาสติก”</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความถี่ในการลดใช้ถุงพลาสติก จากเดือนละ 2 วัน เป็นทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ - สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนในการลดใช้ถุงพลาสติกมากขึ้น - ประชาชนมีความตระหนักลด และเลิกการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน - ประชาชนร่วมเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง และชักชวนคนรู้จักให้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากได้ต่อยอดการลดใช้ถุงพลาสติกให้ทั่วในกิจกรรม Everyday Say No to Plastic Bags
<p>2. กิจกรรมรณรงค์ ทำความดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก ภายใต้โครงการทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีความตระหนักลด และเลิกการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน - บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรม และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้กับประชาชนได้ - มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี เน้นช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ถูกต้อง และรวดเร็ว - มีการติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งอย่างต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการ - มีการหมุนเวียนพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวตามหลัก Circular Economy - มีการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างหัวหน้าโครงการ/กิจกรรม บุคลากร กลุ่มเป้าหมาย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง - มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และความสามารถอย่างสม่ำเสมอ 	<ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม และการเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างน้อย - งบประมาณในการดำเนินกิจกรรม และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ - จำนวนบุคลากรในการดำเนินงานไม่เพียงพอ - สินค้าบางประเภทยังมีความจำเป็นต้องใส่ถุงพลาสติก เช่น เนื้อสัตว์ อาหารสดอื่น ๆ - ประชาชนต้องการความสะดวกสบายในการซื้อสินค้า - วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีราคาค่อนข้างสูง หามาใช้ได้ยาก จึงเป็นการเพิ่มต้นทุนให้ร้านค้า และไม่เป็นที่ยอมรับ - การมีข้อจำกัดของขนาดถุงผ้าทำให้ไม่สามารถใส่ของได้ทุกประเภท - ผู้ค้า และประชาชนบางส่วนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์นโยบายโครงการ เนื่องจากเข้าใจว่าห้ามใช้ถุงพลาสติก จึงเกิดทัศนคติที่ไม่ดี ไม่ให้ความร่วมมือ และมีการต่อต้าน - การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารทำความเข้าใจโครงการ เช่น

ปัจจัยความสำเร็จ	ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนร่วมเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง และชักชวนคนรู้จักให้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - การรณรงค์ การให้ความรู้แก่บุคลากรที่ดูแลโครงการ เป็นต้น
3. กิจกรรม “Everyday Say No to Plastic Bags”	
<ul style="list-style-type: none"> - มีการติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งอย่างต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการ - มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี เน้นช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ถูกต้อง และรวดเร็ว - บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรม และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้กับประชาชนได้ - มีการศึกษา และประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ - ประชาชนร่วมเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง และชักชวนคนรู้จักให้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม - การใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แทนการใช้งานถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเป็นเพียงการขอความร่วมมือ (ภาคสมัครใจ) ไม่ใช่ภาคบังคับ จึงไม่สามารถกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมดำเนินการได้
4. โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)	
<ul style="list-style-type: none"> - การใช้พลาสติกอย่างคุ้มค่า โดยสามารถนำพลาสติกกลับมาใช้ซ้ำได้อีก - ประชาชนนำพลาสติกที่ใช้แล้วมาส่งที่จุดรับคืน - มีเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม - การต่อยอดโครงการ/กิจกรรม โดยขยายจุดรับคืนไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถานที่ราชการ เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบการขนส่งที่ไม่คุ้มค่าต่อปริมาณพลาสติกที่ได้รับ - สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ทำให้ขยะพลาสติกที่ได้รับมีปริมาณน้อยลง - จุดวางถังรองรับขยะน้อย โดยเฉพาะหน่วยงานขนาดใหญ่ที่มีหลายอาคาร แต่จุดรับขยะไม่สามารถวางได้ทั่วถึง - พฤติกรรมของประชาชนที่ยังไม่เข้าใจว่าควรจัดการกับขยะพลาสติกอย่างไร และประเภทของพลาสติกที่ทิ้งได้ - ไม่มีการกำหนดเป้าหมายปริมาณขยะพลาสติกที่รวบรวมได้ ซึ่งจะทำให้การกำหนดทิศทางเป็นไปได้ยาก เกิดแรงผลักดันในการขับเคลื่อนน้อย - กระบวนการเก็บขนขยะพลาสติกยังไม่เหมาะสม ทั้งระยะทาง และเวลาจัดเก็บ ทำให้ในบางจุดมีขยะ

ปัจจัยความสำเร็จ	ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรค
	<p>ที่รอการเก็บขน จำเป็นต้องมีการวางแผนเส้นทางให้เหมาะสม และเกิดความคุ้มค่าสูงสุด</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพของขยะพลาสติกที่รวบรวมได้ในจุดรวบรวมมีบางส่วนที่ไม่ได้ทำความสะอาด ปนเปื้อน และทิ้งผิดประเภทบ้าง
<p>5. โครงการร้านกาแฟที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Coffee Shop)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - การใช้วัสดุดิบ และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น หลอดกระดาษ แก้วกระดาษ เป็นต้น - การมีส่วนร่วมกับร้านค้า และลูกค้า เช่น แคมเปญหรือโปรโมชั่น ให้ลูกค้านำแก้วมาเองลดราคา - ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ เช่น ปฏิเสธการรับหิ้วแก้วพลาสติก และหลอดพลาสติก นำแก้วที่สะอาดมาใส่เครื่องดื่มแทนแก้วพลาสติก เป็นต้น - ภาชนะหรือช้อนให้ความร่วมมือ และสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมเป็นอย่างดี - การใช้นวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติกหรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) ที่สามารถย่อยสลายได้ - การใช้แบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยน เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ของร้านกาแฟขนาดใหญ่ยังเป็นของชุดเก่า สต็อกเป็นปี เช่น เครื่องมือ แก้วพลาสติกหรือบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ - การปรับเปลี่ยนร้านกาแฟที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการร้านเล็ก ๆ ต้องมีเงินทุน - การมีลูกค้าต่างชาติ ซึ่งไม่เข้าใจนโยบาย ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งเป็นไปได้ยาก
<p>6. โครงการตลาดสดต้นแบบด้านการจัดการขยะพลาสติกที่ต้นทาง</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีความตระหนักรู้ และเลิกการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน - ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ เช่น นำถุงผ้าหรือถุงพลาสติกที่มีความหนาแน่นกว่า 36 ไมครอนมาใช้ซ้ำ - มีการติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งอย่างต่อเนื่อง - ความจริงจังสม่ำเสมอในการจัดการพลาสติกภายในตลาดสด - มีจุดรวบรวมขยะ และจุดคัดแยกขยะ โดยเฉพาะเพียงพอต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในตลาด - บุคลากรของตลาดมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรม และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้กับประชาชนได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลูกค้าบางรายบางส่วนไม่มีความเข้าใจการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single - Use Plastics) - ผู้ค้าที่เป็นร้านขายถุงพลาสติก และบรรจุภัณฑ์พลาสติกชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้งในพื้นที่ตลาด อาจเสียผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการ ซึ่งต้องระมัดระวังในการสื่อสาร - การสั่งอาหารแบบดีลิเวอรีที่เพิ่มปริมาณขยะพลาสติกโดยตรง

ปัจจัยความสำเร็จ	ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - ผู้จัดการตลาดเห็นความสำคัญ และให้ความสำคัญร่วมมือในการประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเป็นอย่างดี 	
7. กิจกรรมรับบริจาคถุงผ้าใส่ยากลับบ้าน	
<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีความตระหนักรู้ และเลิกการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน - การใช้พลาสติกอย่างคุ้มค่า โดยสามารถนำพลาสติก หรือถุงผ้ากลับมาใช้ซ้ำได้อีก - ประชาชนนำถุงผ้าที่มีมากเกินไปมาบริจาค - การไม่ให้ถุงพลาสติกอย่างจริงจัง 	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดการติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง
8. โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste)	
<ul style="list-style-type: none"> - ความพร้อม และความสนใจของชุมชน - ประชาชนมีความตระหนักรู้ และเลิกการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน - มีการติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งอย่างต่อเนื่อง - การเพิ่มทักษะ และความสามารถของบุคลากรในการบริหารจัดการขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น อบรม ให้ความรู้ ลงมือปฏิบัติ การประกวดรางวัล เป็นต้น - การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของโครงการ/กิจกรรม - การมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองการจัดการขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง - ประชาชนมีทักษะ และความสามารถในการจัดการขยะพลาสติก จนเกิดการสร้างอาชีพของตนเอง และของชุมชน เช่น รับซื้อของเก่า เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - การเปลี่ยนผ่านผู้นำ หรือผู้รับผิดชอบโครงการ เช่น การเปลี่ยนผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การ บริหารส่วนตำบล หรือนายกเทศมนตรี และการเปลี่ยนผู้อำนวยการ ในบางแห่งที่เกิดการเปลี่ยนผู้นำ ส่งผลให้โครงการไม่ได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และไม่เข้าร่วมการดำเนินโครงการอีก
9. โครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School)	
<ul style="list-style-type: none"> - ความพร้อม และความสนใจของโรงเรียน - ประชาชนมีความตระหนักรู้ และเลิกการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน - มีการติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งอย่างต่อเนื่อง - การเพิ่มทักษะ และความสามารถของบุคลากรในการบริหารจัดการขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น อบรม ให้ความรู้ ลงมือปฏิบัติ การประกวดรางวัล เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - การเปลี่ยนผ่านผู้นำ หรือผู้รับผิดชอบโครงการ เช่น การเปลี่ยนผู้อำนวยการโรงเรียน หรือครูผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการในบางแห่ง ส่งผลให้โครงการไม่ได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และไม่เข้าร่วมการดำเนินโครงการอีก

ปัจจัยความสำเร็จ	ข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของโครงการ/กิจกรรม - การมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองการจัดการขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง - นักเรียน และบุคลากรมีทักษะ และความสามารถในการจัดการขยะพลาสติก จนเกิดการสร้างอาชีพของตนเอง และโรงเรียน เช่น รับซื้อของเก่า เป็นต้น 	
10. โครงการถนนภูมิโลก	
<ul style="list-style-type: none"> - มีการขยายผลไปยังโรงเรียนในพื้นที่อื่น ๆ - สร้างพฤติกรรมแยกขยะที่ต้นทางโดยการนำถุงนมโรงเรียนมาเข้าสู่กระบวนการไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติก - การใช้พลาสติกอย่างคุ้มค่า โดยสามารถนำพลาสติกกลับมาใช้ซ้ำได้อีก เช่น สร้างโต๊ะ หรือเก้าอี้จากถุงนม เป็นต้น ซึ่งเป็นผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม - มีการติดตามผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งอย่างต่อเนื่อง - การมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองการจัดการขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น เครื่องย่อยตะกร้าพลาสติก เครื่องรีดน้ำจากถุงนม เป็นต้น - การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของโครงการ/กิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ระบบการรวบรวม และขนส่งไม่สามารถอัปเดตได้แบบเรียลไทม์ - ขาดความคุ้มค่าในการขนส่ง เนื่องจากปริมาณถุงนมของแต่ละโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการขนส่งในแต่ละรอบ

ทั้งนี้ ปัจจัย หรือแรงจูงใจของภาคธุรกิจที่มีส่วนร่วมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งสามารถแบ่งธุรกิจตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ (1) กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือ (2) ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติก (3) ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติกหรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) และ (4) ภาคเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ปัจจัย หรือแรงจูงใจของภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

ภาคธุรกิจ	ปัจจัย หรือแรงจูงใจ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ผู้ผลิตพลาสติก	<ul style="list-style-type: none"> - การมีนโยบายการใช้พลาสติกที่มีความหนาขึ้น เพื่อให้เกิดการใช้ซ้ำได้ - การเกิดธุรกิจการผลิตพลาสติกแบบหนา ที่สามารถใช้ซ้ำได้ และนำไปรีไซเคิลต่อได้ - การดำเนินงานตามหลักการขยายความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต ที่จะเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ผลิตสร้างความรับผิดชอบต่อไปยังช่วงต่าง ๆ ของวงจรชีวิตบรรจุภัณฑ์ - มาตรการทางภาษี ในการเพิ่มภาษีวัสดุพลาสติก 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์พลาสติก เช่น - บมจ.แอมคอร์ เฟล็กซี - บีล จำกัด (มหาชน) - บมจ.พลาสติก และหีบห่อไทย จำกัด (มหาชน)

ภาคธุรกิจ	ปัจจัย หรือแรงจูงใจ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
	<ul style="list-style-type: none"> - การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนเพิ่มขึ้น และปรับรูปแบบธุรกิจให้เป็นการผลิตพลาสติกที่ใช้ซ้ำได้ - การรายงานความยั่งยืนที่เชื่อถือได้ และโปร่งใส เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจซื้อได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - บจก.เอ.เจ.พลาสติก จำกัด (มหาชน) - บจก.ไทยอุตสาหกรรมพลาสติก (1994) จำกัด (มหาชน) - ธนาคารแห่งประเทศไทย
<p>ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การมีวัตถุประสงค์ทางการเกษตร หรือจากธรรมชาติมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ทดแทน เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น - ลดปัญหาขยะได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติกเมื่อย่อยสลายแล้วไม่ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ และลดการผลิตก๊าซเรือนกระจกได้ อีกทั้งยังสามารถรักษาสิ่งแวดล้อม และแก้ปัญหาขยะของประเทศได้ - มีการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก หรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) - การเกิดธุรกิจเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก หรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) - มาตรการทางภาษี ในการลดภาษีวัสดุทดแทนพลาสติก 	<p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก หรือพลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมาคมอุตสาหกรรมพลาสติกชีวภาพไทย - บริษัท เอสซีจี แพคเกจจิ้ง จำกัด (มหาชน) - บริษัท ท็อปเทร็นด์ แมนูแฟกเจอร์ จำกัด - ธนาคารแห่งประเทศไทย - สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ
<p>ผู้จัดจำหน่ายพลาสติก/ใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านกาแฟ ร้านค้ารายย่อย เป็นต้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้จัดจำหน่ายพลาสติกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และเลิกการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง - ประชาชนร่วมเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง และชักชวนคนรู้จักให้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม - มีช่องทางการกระจายการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของแต่ละโครงการ/กิจกรรม - การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น คัดแยกขยะ ลดใช้ถุงพลาสติก ใช้ถุงผ้า ใช้แก้วน้ำที่ใช้ซ้ำได้ ลดการใช้หลอด เป็นต้น - วัสดุที่เป็นพลาสติกที่สามารถรีไซเคิล หรืออัพไซเคิลได้ และมีจุดรับขยะที่เพียงพอและเหมาะสม - มีสิ่งจูงใจเพื่อตอบสนองนโยบายการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น การสะสมแต้มนำไปแลกของรางวัล หรือสามารถใช้แทนเงินสดได้ จากการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นต้น 	<p>กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือ</p>

ภาคธุรกิจ	ปัจจัย หรือแรงจูงใจ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนลด และเลิกการใช้ถุงพลาสติกในชีวิตประจำวัน - มีสิ่งจูงใจเพื่อตอบสนองนโยบายการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น รางวัล ใบประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น - บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้กับประชาชนได้ - มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการขยะพลาสติกที่ดีและน่าสนใจ - สร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรในการเป็นส่วนหนึ่งของการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง - ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เพื่อขยายแนวทางการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งให้กับภาคเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง - การใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานผ่านแพลตฟอร์ม หรือแอปพลิเคชัน ซึ่งสามารถรวบรวมและสรุปข้อมูลการจัดการพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งให้เข้าใจง่าย และมีการอัปเดตข้อมูลอย่างต่อเนื่อง 	<p>ภาคเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง</p>
ผู้เก็บรวบรวม	<ul style="list-style-type: none"> - การกระจายตัวของซาเล้ง และร้านรับซื้อของเก่าทั่วประเทศ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อเพิ่มอัตราการรับซื้อขยะให้มากขึ้น - เพิ่มจุด Drop - Off ให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มปริมาณขยะรีไซเคิล - การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมในเรื่องข้อมูลการลดลงของปริมาณถุงพลาสติก - ราคาการขายของเก่าที่โปร่งใส และเหมาะสม 	<p>ซาเล้ง และร้านรับซื้อของเก่า</p>
ผู้รีไซเคิล	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างรายได้จากขยะ ลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มุ่งสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ - สร้างการคัดแยกขยะจากที่บ้านให้ง่ายขึ้น ในการทำถุงใส่ขยะเป็นสี เพื่อให้ง่ายต่อการคัดแยก และรีไซเคิลได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น - การมีส่วนร่วมกับชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการจัดการขยะพลาสติกที่รีไซเคิลได้ 	<p>โรงงานรีไซเคิล</p>

7) ปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พบว่า จากการคำนวณปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโครงการ/กิจกรรม จะเห็นได้ว่า กิจกรรม “Everyday Say No to Plastic Bags” มีปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุด 84,058,461 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า เนื่องจากเป็นโครงการที่มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อทั่วประเทศ โดยมีภาคเอกชนที่เข้าร่วมทั้งสิ้น 76 บริษัท และประชาชนกว่า ร้อยละ 90 เห็นด้วยกับการรณรงค์ “Everyday Say No To Plastic Bags” อีกทั้งยังเป็นโครงการที่มีความต่อเนื่องมาจากกิจกรรมรณรงค์สร้างวินัยลดใช้ถุงพลาสติก ที่มีระยะเวลาการดำเนินโครงการระหว่าง พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2561 สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกมาเป็นอันดับสอง เท่ากับ 2,552,753.94 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า และปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกน้อยที่สุด คือ โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน) เท่ากับ 8,228.17 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ช่วงระยะเวลาการดำเนินโครงการระหว่าง พ.ศ.2563 - พ.ศ. 2564 ซึ่งอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) และปริมาณพลาสติกที่มีการเก็บรวบรวมจากจุดรับคืนได้น้อย อาจมองได้ว่าประชาชนมีการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวที่น้อยลง แต่เมื่อมีความจำเป็นที่ต้องใช้งานพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทั้งก็มีการจัดการหลังการบริโภค ซึ่งเป็นผลดีมากกว่าหากมีการเก็บรวบรวมปริมาณพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งได้มากขึ้นเนื่องจากมีการใช้งานที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของแต่ละโครงการ/กิจกรรม ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมของโครงการ กลุ่มเป้าหมาย และลักษณะของกิจกรรม รวมถึงการบันทึกข้อมูลปริมาณขยะพลาสติกที่อาจยังไม่ครบถ้วนทุกโครงการ เป็นต้น (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

โครงการ/กิจกรรม	ระยะเวลาการดำเนินโครงการ	ปริมาณขยะพลาสติก (kg)	ปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (kg CO ₂ e)
1) กิจกรรมรณรงค์สร้างวินัยลดใช้ถุงพลาสติก	พ.ศ. 2558 - 2561	2,475,998	2,552,753.94
2) กิจกรรม “Everyday Say No to Plastic Bags”	พ.ศ. 2561 - ปัจจุบัน	81,531,000	84,058,461
3) โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)	พ.ศ. 2563 - 2564	7,980.77	8,228.17
4) กิจกรรมรับบริจาคถุงผ้าใส่ยา กลับบ้าน	พ.ศ. 2561 - 2563	43,227	44,567.04
5) โครงการชุมชนปลอดขยะ	พ.ศ. 2561 - ปัจจุบัน	1,710,199.14	1,763,215.31
6) โครงการโรงเรียนปลอดขยะ	พ.ศ. 2561 - ปัจจุบัน	740,887.37	763,854.88
7) โครงการถุงนมกู้โลก	พ.ศ. 2564 - ปัจจุบัน	5,295.93	14,828.60

หมายเหตุ : คำนวณการลดก๊าซเรือนกระจก (LESS EVALUATION SHEET) โครงการด้านการจัดการของเสีย (Waste) โครงการการคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิล รหัส LESS - WM - 01 เวอร์ชัน 6

6. ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยคณะที่ปรึกษาได้เสนอแนวทางข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ดังนี้ (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ	หน่วยงานรับผิดชอบ
ภาครัฐ/เอกชนควรมีมาตรการข้อบังคับ หรือกฎหมายที่ชัดเจน และเป็นระบบ และบทลงโทษในการดำเนินการลดใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ภาครัฐ/เอกชนสนับสนุนมาตรการที่ช่วยผ่อนปรนให้กับผู้ผลิตพลาสติก และผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ทดแทนพลาสติก เช่น ใช้หลักการ EPR ในการจัดการขยะพลาสติก การลดหย่อนภาษีนำเข้าวัสดุบรรจุภัณฑ์จากชีวภาพ เป็นต้น	- กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงการคลัง - สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
ภาครัฐ/เอกชนสนับสนุนการจัดการขยะที่ครบวงจร ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทางให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ให้สามารถลดปริมาณขยะที่หลุมฝังกลบ และเพิ่มปริมาณขยะที่รีไซเคิล และอัพไซเคิลได้	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมควบคุมมลพิษ - สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ
ภาครัฐ/เอกชนเพิ่มการรณรงค์ และการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ให้มีความน่าสนใจ และชัดเจน เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น	- กรมประชาสัมพันธ์ - กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม - กรมควบคุมมลพิษ - สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด - สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค - กระทรวงมหาดไทย - โดยผู้ว่าราชการจังหวัด - ภาควิชาหรือข่ายภาคเอกชน
การสนับสนุนพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะของนักท่องเที่ยว ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยการจัดทำคู่มือการคัดแยกขยะ และกำจัดขยะทุกประเภท	- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย - กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา - กรมประชาสัมพันธ์ - กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม - สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว
สนับสนุนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการติดตามของผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน และเป็นมาตรฐาน	- กรมควบคุมมลพิษ - สมาคมอุตสาหกรรมพลาสติกไทย - สถาบันพลาสติก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มอุตสาหกรรมพลาสติก - สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย - กลุ่ม PPP Plastics - สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ
<p>ภาครัฐ หรือสถาบันการเงินสนับสนุนงบประมาณ นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีผลิตบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์เทคโนโลยีโลหะ และวัสดุแห่งชาติ - สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ - สำนักงานพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ - สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ - ธนาคารแห่งประเทศไทย
<p>ภาครัฐ/เอกชนสนับสนุนการจัดทำข้อมูลการคัดแยกปริมาณขยะทุกประเภท และขั้นตอนการนำไปกำจัด เพื่อสร้างความมั่นใจว่าขยะที่ถูกแยกแล้วจะไม่ไปเทรวมกันที่หลุมฝังกลบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันพลาสติก - กรมควบคุมมลพิษ - ศูนย์เทคโนโลยีโลหะ และวัสดุแห่งชาติ - สถาบันการจัดการ บรจุภัณฑ์และรีไซเคิล เพื่อสิ่งแวดล้อม
<p>ภาครัฐ/เอกชนร่วมมือกับภาคเอกชนที่รับกำจัดขยะ ในการเพิ่มจุดรับคืนขยะพลาสติก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่ม PPP Plastics - กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมควบคุมมลพิษ - สมาคมผู้ค้าปลีก - กรมประชาสัมพันธ์
<p>ภาครัฐ/เอกชนดำเนินการจัดเก็บค่าขยะ หรือการเก็บอัตราค่ากำจัดขยะ (Tipping Fee) ให้มีราคาที่เหมาะสมตามแต่ละพื้นที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กระทรวงมหาดไทย - เอกชนที่รับกำจัดขยะ
<p>หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมอาชีพการรับซื้อของเก่า หรือรถซาเล้ง ในการเพิ่มจำนวนเงินในการขายถุงพลาสติกใช้แล้วทิ้ง ซึ่งก่อให้เกิดการหมุนเวียนของพลาสติกที่เป็นระบบ และครบวงจร</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สมาคมซาเล้ง และร้านรับซื้อของเก่า - กรมควบคุมมลพิษ - สถาบันพลาสติก - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น